

გაზეთი დაიწყო: 1885 წლის 14 იანვარს. — მ. ბ. ცაგარელი. № 10.
ხელის მოწერა და შიგნითი გაზიარება შეიძლება.
ამ დროისთვის: Тифли, въ контору "Театра".

რედაქცია არ კისრულობს წერილების უან გვგზავნას და ამით შესაძლებლად მოწერას.
გაზეთში დასაბჭად გამოგზავნულ წერილებს უნდა ჰქონდესთ მოწერილი, სახელი, გვარი და ადრესი ავტორისა.

გვარა 14 იანვარი.

„თეატრი“ კანცელირება.
ამ ნომერთან ვგზავნება ხელის-მოწერა, რომლებმაც „თეატრი“ მთელი წლისა გამოიწერეს და მან. წარმოადგინეს, ასაწერო სურათებიანი კალენდარი.

ქართული თეატრი
ბუნებისა და ბ. ავღიშვილისა. სამშაბათს, 16 იანვარს, წარმოადგინილი იქნება: —

ორი მოთხრობა
ახალი ნ. მოქმედებითი და რ. სურათითი: დრამა ბ. ა. ცაგარელისა. მონაწილეობას მიიღებენ ყველა არტისტები და არტისტები.

АГЕНТУРА КНИЖНОГО МАГАЗИНА Гебетнера и Вольфа
ИЗЪ ВАРШАВЫ.
Дворцовая ул., каравансарай б. Арциуни. при справочной конторѣ Ш. Э. Давидова.
Принимаетъ подписку на все варшавскія а равно иностранныя периодическія изданія по редакціоннымъ цѣнамъ. Посредничаетъ при вышенемъ книгъ на польскомъ, французскомъ, нѣмецкомъ и англійскомъ языкахъ.
Каталоги можно просматривать на мѣстѣ.
მოსკოვიდამ მოსული ქალი-მოღვის მტოღნი ექვს. ამე საქმეს, ან ადგილს ოჯახობაში ან სამკერვლოებში.
Прѣбвая изъ Москвы модистка — портвуха, съ рекомендаціею, ищетъ мѣста или занятія въ семействѣ или магазинѣ. Адресъ въ конторѣ Ш. Давидова.

ვალაბონი
ჩივილი
ახ. სეტყე დემონის ქვეყნის არ მარჯვ ტუფიდა უბრალოდ რად გამახანა, თუ მომავლის ქვეყნისა ბარჯად, რატომ რამ მადლი გადმოიქცინა; რომ მისს მადლით, მის ოღვირებით ქვეყნისთვის რამე გარს მომეფინა და იმე მადლით, ცხოველ მეოთხელთ, ყულა უღვირზე აღმდგინა. თუ მომცა მალა, ჭკუა, გონება, შთამბერა სულიც თავისუფალი, მამ რად მხარჯავს ასეუ მონება, მეუდნ რათა მდის თვალთ ცრემლთა ღვარა? ბაყათარ.

მეარღობა თუ მკითხველი, თეატრი თუ მამურობა?
ერთხელ წიგნის მალაზიაში შემხვდა ნაცნობი ქართველი განათლებული ქალი, რომელიც რაღაც წიგნის სას-

საუბრე-დებო ცნობანი

ამ იანვრის 12-ს გამოვიდა პირველი ნომერი გაზეთის „მეურნისა“, რომელიც ესტა მესამე წელიწადში გადასდვა. რედაქცია ვერაფერს სანუგეშოს ვერ ეტყუებს ამ გარემოების გამო. ამ ორი წლის განმავლობაში „მეურნის“ „მოთხოვნა“ რამდენიმე მეთისავე (?) და ერთი-ორი თანამომელოე მართლად, რადენიმე მუდმივი მკითხველი და ერთი-ორი თანამომელოე გაზეთის არსებობისათვის ბევრს რამ არ არის, და თვით არსებობაც სულელო იქნებოდა სათავად ახსნა-ურთ ბანკი რომ არ დასმარებოდა და დროებითი სუბსიდიის მიხედვით გაქცინა.
რედაქცია მინც იმდის არ ჰქარავს და უმთავრესად სოსოსს მკითხველებს, არ მოაკლან ყურადღება და ახდენდნენ შეიძლება დაესმარან გამოცემაში, საქმით თუ საქმით.

ბ. ნიკ. ნიკოლაძის პირველი წიგნი უკვე დაიბეჭდა და მომავალს კვირას გასსულიდით გამოვა. მის გამოცემულს ჰქარავს განხარება აქვს, რომ მეორე იგი ხი აღდგომიდა გამოსცეს და დანახეზითა წიგნი ამ წლას დამეკადმის. ექვსი წიგნი კი მომავალი წლის განმავლობაში დაიბეჭდება. ფასი თითო წიგნი სს 35 კაპ. მეტი არ იქნება.

ქართულ საქმიან მწერლობაში დიდი ყურადღება უნდა მიუქცინას ამ ბოლოს დროს აღმოჩენილს ერთ მკვლეს კარანბანის, რომელიც თ. გ. გურიელს შემოუწირავს. „წერა“ კითხვის საზოგადოებისა. ეს კარანბანი არაბულია ენადმ ქართულს ენაზე. უთარგმნან ვინმე სოფა ფოფოს, რომელიც საქართველოში ყოფილა და, როგორც წიგნის წარწერიდამ სწანს, თავისი შრომა თამარ მეფისთვის მიუწოდებდა. თვით კარანბანი ხელოვნით

ყიღლოდ შემოვიდა. ხელში მექირა ახლად დაბეჭდილი წიგნი — ეგ რა წიგნია, მკითხა.
— მე ვუბახუბე და დავუმატე: — კარგი წიგნია? მამეწიერს სურათებს შეხედებით. გირჩევთ წაკითხვით.
— ვიცი, რომ კარგია, მიყვარს კიდევ მაგ ავტორის ნაწერები, მაგრამ ვერა ვკითხულობ, ისე გადავსინჯავ ხოლმე.
ხანდისხან ორიოდ უსაბედად, მოუვიქრებოდა და, მაშასადამე, წრფელად ამოხვრილი სიტყვა, შემთხვევით გაგონილი, უკვე გვიხატავს საზოგადოების კუთვანების დაგრძობის ვითარებას, ვიდრე ხუთასი მოთავე წერილი ჩვენის მწერლობისა და მრავალ-სიტყვიანი თხზულებანი ზოგიერთა მწერლებისა.
აბა კარგად დავუფიქრდეთ ზემოდ მოყვანილ სიტყვებს: „ვიცი, რომ კარგია, მიყვარს კიდევ, მაგრამ ვერა ვკითხულობ“. თუ კარგია და მიყვარს

ასაკებით არის სწავრა და გადაწერილი უნდა იყოს ანს უკვანესს მუოქსიმეტე საყუხისას.

ბ. ნ. მანს რუსულს ენაზე დაუბეჭდა ბატონა განხილვა სახარებისა. ქართულიდან არის დურამ ხათარგმნი არაბულს ენაზე. თვითონ სახარება ქართულს ასაკებით არის სწავრა, მსკენიერის სულით, სახილვად გავლელად ქალაქზე. ეს ბატონა განხილვა დაბეჭდილად იმპერატორის უნივერსიტეტის აღმოსავლეთის განყოფილებაში უყუხანდა.

ცნობილი ექიმი ბ. ს. თოფურია ამ უამად თიფლისში ჩამოსულა. ახლად გაწვდა ექიმი სურს იყიდას არაბი და მოწოდებებს ახლი საძეურხელისი, რომელიც ამ თთვის გასულს უნდა გამართოს ქუთაისში.

„ივერიაში“ კვითსულობით: ენასულს თ. ი. ჯორჯაძის სახლში აღმოჩენილად ორად საუბრე-დებო მიწარმოწერა რუსეთში ელხად გავზახილად გასსულიან ჰქარავს და საქართველოს უკანასკნელის მეფის გიორგი მეცამეტესა.

„ნოვ. ობ.“ სიტყვით, საფარსკეთის მე ნიკარი შანტია თავის ცოლით გამოგზავნეს კავკასიაში სამეცნიერო გამოკვლევისათვის.

ქართული თეატრი.
(„დონ-უან“, კომედ. ნ. ჰოქმედ იხვ. მ. ბოლოვისა).

სამშაბათს საღამოს, იანვრის 9-ს, აღწერილსეულად, სათავად-ახსნა-ურთ ბანკის თეატრში, ქართულ არტისტების ამხანაგობამ წარმოადგინა ბ. ნიკოლაძის

ხომ წავიკითხავ კიდევ; თუ კარგი, არ არის, როგორ-ღა მეყვარება? ან ძალიან ცუდი მკითხველი ყოფილა, თუ ისიც ვერ წავიკითხა. რაც მოსწონს და უყვარს კიდევ; ან ავტორის ისე მოუხერხებოდა დაუწერია, რომ იმასაც ვერ წავიკითხა, ვისაც მოსწონს და უყვარს იმისი ნაწერები, ან მკითხველია აქ ღამნაშავე, ან მწერალი. რომლის ბრალია?
თუ ჩვენ მწერლებს მივანდეთ ამ კითხვის გარდაწყვეტა, მოგვცათ ღვთის წყალობა, მაღე იმით ბოლო მოულონ. ერთ წამსაც არ დაფიქრდებიან, მაშინვე „პეტრუხევი“ მივითითებენ. ყველაფერი ინტელიგენციის მკითხველის და ცენზორების ბრალია, პირველი ვერ მიხვდა თავის მოვალეობას და მწერალთა ბატონების დროშის წინაშე არ გამოიქიმა; მეორე არ აფასებს მწერლების თავგანწირულობას და არ კითხულობს რაც ჩვენს მწერლობაში იწერება; მესამე ხომ სულ წითელ ხაზს უსვამს, რაც არ მოეწონება.

ვის საბუნებისოდ მოღვირის კომედიის „დონ-უანის“.

წარმოდგენას საზოგადოებას სავსოდ დაესწრო: ბატონი თითქმის სავსე იყო, რაიოკიდე სხლხი ბლომად იუფებოდა. „დონ-უანის“ მოღვირისა ორანგულ ლიტერატურაში ცნობილი კომედიის არის და, როგორც მთელი ხანაძობები ამ მწერლისა, ცრუ კლასიკურის მწერლობის ტიპს ეკუთვნის. მრთელი შინაარსი შეისის ავტორის ლეკუნდარულს თქმულებაზე და ტრიალებს დონ-უანისა (ბ. ნიკოლაძის) და იმის მსახურის, სეანარელის (ბ. ნიკოლაძის) გაწეშეშე. ტურთა და ახილვისი ემსწავლა გაცი დონ-უანი თავის მოქმედებითა და ყოფა-ქცევით სრულიად უარყოფს იმას, რაც უმრავლესობისათვის „წმიდა-წმიდათა“ შედგენს და სახლავრ დაუდებლად სურვილით დასწავების ვიწრო შინაარსს მოთხვანებების დამყოფილებას, ხორციელს ენებთა მოქმედებას. დონ-უანი სიტყვებს თავის კეთილ-შობილ, კანონიერს ცოლს (ქ. ნიკოლაძის) და მოხურსებულის მინჯანებით ერთი ერთმანერთზედ ატყუილებს და ახდენს ყოველად უმხნეო გასათხვანს ქალებს.

მსახური სეანარელი, თუჩიკა კარაჯიოთ, ხშირად მოაკრებს თავის ბატონს სეანარის და განხების საიდუმლო მდლობისთვის, მაგრამ დონ-უანის არის მასეულად ყოფილსეულად სახსარა და დანება აქვს მომოსდებელი. მამარ (ბ. ნიკოლაძის) შამადის თავის შეიღთან და თოვლის ორად თის ზოთარებელი მოხუცი დონად სწუხს, რომ იმისი შეიღი ასე უსიარტეოლოდ, უღიოსად ატარებს დროს და მწარედ დასცინის უწინდელს ახსნა-ურთ, წინაშეების მარტონიუბას და კეთილ-მო-

ინტელიგენციის და ცენზორების მაგიერად ჩვენ ნება არა გვაქვს ეილაპარაკოთ და მკითხველის სახელითაც მმას არ ამოვიღებდით, თუ რომ შემთხვევა არ მოეცა „თეატრსაც“ (მ. ნ. მოწინავე წერილი თეატრის შესახებ). მწერლობის და თეატრის უღონობა ნუ თუ სულ მკითხველების და მაყურებლების ბრალია?
ამისთანა კითხვის აღაზრა და სწო. რედ ამ გვარივე გარდაწყვეტა მარტო ჩვენს მწერლებს არ ეკუთნის, სხვაგანაც გავგიგონია ესეთივე სჯა. გამოჩენილი რუსეთის მწერალი შელგუნოვი მესამოც-და-ათის წლების დასაწყისში ეგრედვე უჩიოდა მკითხველებს ქურნალ „Дело“-ში. მიიღო თუ არა პასუხი რუსულს მწერლობაში — სამწუხაროდ, არ ვიცი. მაგრამ ეს-კი ყველამ იცის, რომ სამოც წლებში ცნობილი ქურნალი „თანამედროვე“ თითო ფურცლობით დიტაცეს. ვერ ეხლაც მწელად მოიპოვება ისეთი

ბილუბას... შეიღოს მანერ კერ მოკვეთის
მამის ტბილი, თუმიტ მწუნარბით, მაგ-
რამ საამით მოუბარი სიტყუები. დონ-
ჟუანს ემუჭრებან ცოლის—ეღვირას მძე-
ბიც. სეზნარულსაც ძლევი სწუწრია ზირ-
და-ზირ უთხრას დონ-ჟუანს თავისი აზრი
და მუჭარების სმები ამოხიდას თავისი
დაჭრისა და დაშინებულთა გულის
სიღრმიდან. მაგრამ არ იქნა: კერ ბე
დავს.

ბოლოს, კვლავ მოათქმენს და ეტყვის,
რომ შენ, ანდრეას ცოდუები არ მოი-
ნანბე, უკველად, ზეცა დაგვის და შენს
სულს ეშმაკი დაეპატონება. დონ-
ჟუანის, რასაკვირველია, კერ გარდაჭმენის
თავის ბუნებას და სამასსოდ, უბად-
ილებს მსახურს. ამ დროს, შავი დედა-
მიწის გულადგან მოჩვენებასავით ამოვარ-
დება საშინაო სახე, დონ-ჟუანს ბრჭყა-
ლებს ჩაბეჭებს და საშინელს, თავ-ზარ-
დაცემის გამაღებით ცრესლასა და ნათით
საკვე უფსკრულსავე გაცხადებს. უკვი,
ჩემო ჟამბავიო! — დაიძახებს მისხურთ,
მაგრამ მას მოკვეთის ეს სანახობა და
გამტკბუნებელია...

ამ საიანდ, ცრუ ვლასსაგური კატე-
სიზმოს მოთხოვნებზე დაკვირვებულბუ-
ლია: ბორბოტი (?) ისეუბნა და კვილი იმარ-
ჯებს. განა ასეა ცხოვრებაში?...
თავის დროს დიდი შინაშენლობა და
ზედ-მოქმედება ჰქონდა მოლოყრის ნაწარ-
მობეს კერძობელთა ტყუა-გონებაზე და
დონ-ჟუანის, როგორც კლასიკური პიესა,
დღესაც ინტერესებს საფრანგეთის სა-
ზოგადოების ზოგიერთა წრის გულს...

ჩვენ დრო არა გვაქვს და არც ადგი-
ლი გვაძლევს ნებას ოდნად მანერ შევე-
სოთ საზოგადოდ, აგრედ წოდებულს,
ცრუ-კლასიკურს ნაწარმობთა ღირსებ-
ნაკულუქანებას და კერძოდ მოლოყრის
დონ-ჟუანსაც. ამიტომ ირულებული ვართ
ისეუ ზარდაზარ არტისტების თამაშობას
შეკესოთ. აქაც, მხოლოდ ბ.ბ. ვ. აბაში-
ძისა და გუდუასოვის მოქმედებას მიუჭ-
რეთ უყრადღებებს და სხუებს-ვი, პიესაში

განათლებული რუსი და თითქმის ქარ-
თველიც-კი, რომელსა, ერთი-ორი
ნათელით ამ ჟურნალისა მოწიწებით არა
ჰქონდეს შენახული. მაშ რისგან მოხ-
და, რომ სამოც და-ათ წლებში, მო-
მატების მაგიერ, წინანდელი მკითხვე-
ლებიც-კი ჩიოვლანენ? შემდეგ, რო-
დესაც ჟურნალს „Движение“ გარკვე-
ული მიმართულება მიეცა, რატომ
აღარ ისმოდა ბ. შელგუნოვის წუ-
წუნი; ნუ-თუ მკითხველები ვეშაპა
ისევე აღმონთა?

შორს ნუ წავალთ, ახლოსაც მო-
გახსენებთ.

დაბეჯითებით ვიცით, რომ თუ
აქაურ რუსულ, ან ქართულ ჟურნალ-
გაზეთში შესანიშნავი რამე დაიბეჭდა,
უთუოდ მეტი ნომერი გასაღდება.
წარსულს წელს „ივერიას“ ორასამდე
ხელის-მომწერი მოჰმატებია, რადგა-
ნაც პირველ იანვრიდან „ოთარანთ
ქერივის“ ბეჭედა უნდა დაწყობი-
ლიყო.

აკაკის თანამშრომლობა უმატებს
გაზეთს, როგორც ხელის მოწერას,
აგრედვე ცალკე ნომრების გასყიდვას.
ესლა დასკვნის გამოყვანა, ვგონებ,
ყველას შეუძლიან. აღმართ საზოგა-

დონ-ჟუანის რაღებებს წარმომადგენელი,
ჩვენი რეცენზიის გასეუ დაესტოკებთ.

ბ.ბ. ვ. აბაშიძე კერც ასოვანებით და
სიტუირთა, კერც სიტყუა-ზას-უსითა და
სწრაფის მოქმედებით კერ უსლოდუ-
ბოდა დონ-ჟუანს და ალაგ-ალაგ ძლევი
მეტალოდ სატავა იმის სიმასვილითა
და სიმკვირცხლით სასეუ სასათს, სუ-
ლის თვისებას. მაგ. იქ, სადაც შარლა-
ტას გაუარძიებდა, დონ-ჟუანი — აბაშიძე
ორი ისეთი სატუეი“ კმაყოფილებდა,
რომელნიც კერ გამოსატკენ, ხათლად
კერ აბაშიძეს ჰქონდა გადაჭრულსა და
ჭალებზედ გადამკვლარს დონ-ჟუანის
გულსა და არტისტის მიერ როლის
უნდინანობაც, შეუსწავლებლობა ცხადი
იყო უგულსათვის. მაგრამ მოხერხებული
არტისტი აქ სელებს იშველებდა, მიმი-
კით გამოდიოდა და, თუმიტ საღსს
სიცილს გვირდა, მაგრამ ესეთი საქცი-
ელი სომ ღირსებად არ ჩანულებდა
დონ-ჟუანის როლში გამოსულს არ-
ტისტს...

დონ-ჟუანის მსახურის, სეზნარულს
როლში გამოვიდა თვით მობუნებელიც,
ბ. გედევანოვი.

გასული წლის, ოქტომბრის პირველს
რიცხვებში ეს არტისტი რომ პირველად
გამოვიდა ქართულს სცენაზედ, ჩვენ
მაშინვე აღენახეთ, რომ „თუ ბ. გუდ-
უასოვის თავის სიჭს მეტი ბეჯითობა
და ხერხი დაატყო, დაწმუნებული
ვაკთ, რომ ჩვენი სცენის ერთი საუკე-
თესო არტისტი შეიქნება-თქო“. ჩვენ
მიერ სათუოდ გამოთქმულს წინა დადუ-
ბის აზრს თან და თან ამართლებს ბ.
გუდუასოვი. მე დრო არა მაქვს კვლ და
კვლ მიტევი გუდუასოვის მიერ უგულს
წარმოდგენილს რაღებს და ანალიზი
ეუყო მართლს იმის მოქმედებასა და
სასცენო თამაშობას, თუმიტა ეს საყუ-
რადღებო და გამოსაყენებელიც იქნებო-
და ზოგიერთა ჩვენი არტისტებისათვის.
ვიტყვი მხოლოდ, რომ ბ. გუდუასო-

დობის ცნობის მოყვარეობა, დაკმა-
ყოფილეთ მისი მოხონილობა, მიე-
ციოთ საზრდო მის სულს და გულს —
მერწმუნეთ, მკითხველი თვითონვე
შეგებევწება, მიწილად რამეო. თუ
არა და, მე პური მშინ, თქვენ წყალ-
წყალა ფელეტონები მოვაქვსთ; მე
მწყურთან, თქვენ ბისმარკის პოლი-
ტიკას მოარბევინებთ; მე სიცოცხლე
მსურს, თქვენ სიკვდილზედ მელაპარა-
კებით; მე მინდა ნაცნობი კაცი და-
ვინახო, ჩვენებური ამბავი გამოვიკით-
ხო, თქვენ-კი მარტო უცხო სურათებს
მიჩვენებთ, ეს არის თქვენებურიო;
მე მინდა ყველამ ჰკუთ ეამოძრაოთ,
თქვენ საზოგადო სჯას „ყაყავს“ უწო-
ლებთ. აბა ახლა მიბრანეთ, ჩემი ბრა-
ლია, რომ თქვენი ნაწერი ვერ წამი-
კითხნია?

ნათქვამი სრულად საკმარისია, ვგო-
ნებ, მკითხველის გასამართლებლად,
მაგრამ მანერ მოვიყვან კიდევ ერთს
საბუთს.

ჩვენი განათლებული საზოგადოება,
გარდა იმ ახალ-გაზრდებისა, რომელ-
ნიც ჩვენ ჟურნალ-გაზეთობაზედ აღი-
ზარდნენ, ძალიან ეტანება უცხო ლი-
ტერატურას. ძნელად იპოვიოთ იმისთანა

ვი ისეთი ნაწის არტისტი, რომ ზირ-
ველ სარისოვან, უღარეს როლებში,
სადაც საჭიროა შემოქმედებითი ნაწის
ძლევი მოქმედება, კერ გამოდეს; მაგ-
რამ მეორე რიგის როლებში, შედარებით,
მას ჩვენში ბადალი არა ჰქვს. ამ რიგ-
ზედ მოქმედი არტისტისათვის თითქო
საჭიროა ტყუიანი, ბეჯითი და წრეუ-
ლად გულ დასმული არტისტი, რომე-
ლიც ასე სასერიოა ქართული სცენისათ-
ვის, რომ რიგინახას და გარმონახს
აღუვდეს მართლს წარმოდგენას. გუმი-
ნაც ბ. გუდუასოვი თამაშობდა სასტი-
კად აწონილის, დათქმებულის და გა-
დუჭარბულის მისვრა-მისვრითა. იგი მწ-
უბრებო და თანბრად ასრულებდა სეა-
ნარელის როლს, თუმიტა ზოგან, წარმო-
იდებოთ, ეს სინდისიერი არტისტიც
კოჭლობდა როლის უნდინანობ-
ით...

მობუნებულს საჩუქარი მიანთვს.
სავითოდ რომ ვსთქვათ, წარმოდგე-
ნამ „ჟურანიანდა“ ჩაიარა. მაყურებელთა
საზოგადოება კმაყოფილი დარჩა და
გულ-წრფელს სიცილსა და ტაშის ცემის
საზღვარი არა ჰქონდა.

— ბ.
ისტორია საქართველოსი.
(უკველეს დროდამ მე X საუკ. დასასრუ-
ლამდის)

თხზ. დ. ზ. ბაქრაძისა.

ამ წიგნის გამოცემა უნდა შეარდგენ-
დეს ჩვენს მწერლობაში მთელს ეპოხას.
სამწუხაროდ, ეს მეტად დიდი და სასამო-
გნო ამბავი ჩვენს ადგილობრივ მწერლობ-
აში გუშუა სრულიად უუყრადღებოთ.

ვინც არ იცის, რა ძნელიც არის ჩვენ-
ში ისტორიული თსულებების წერა, მას
არ შეუძლიან რიგინახად დათვას ის
სამხელი ღვაწლი, რომელიც ჩაღირდა
ბ. ბაქრაძის თსულებებში. ერთი ათათ,
ერთი ასათ, ჩვენგან ჩვენი ისტორიის
ოჯახს, რომ უცხო ენაზედ რომელიმე
გაზეთი ან ჟურნალი არ მოსდიოდეს
და, თუ გამოწერა არ შეუძლიან, ისე
მანერ არა შოთლობდეს. ისეთი საყურა-
დებო მოვლენა არა იქმნება-რა უსეთ-
ში, რომ ქართველმა მკითხველმა არ
გაიგოს. ჩვენ ჟურნალ-გაზეთობას-კი
იწვითად საღმე შეხვდები. ჩვენი ქვე-
ყნის ამბებს მომეტებულად ყურით უფ-
რო ვიგებთ, ვიდრე თვლით, უფრო
სიტყვით, ვიდრე საქმით. რისგან არის?
მკითხველის ბრალია?

ქართველი მკითხველისთან სულ-
გრელი სხვაგან, ვგონებ, არად მოი-
პოვება. რაც უნდა გვაწყვიტონ, ჩვენ
მანერ მაგიერს არ ვადაუხდით და,
თუ ცოტა-ოდენი იმედის ხმა ვაგვაგო-
ნეს, ისევე გულ-წრფელად მივეგებებით.
ავერ დაარსდა აალი ჟურნალი, გაზე-
თი, ან ვადაკეთდა, ფერი იცვალა,
ჩვენ ისევე აღტაცებით მივარდებით
და, ვიდრე ბოლოში არ ვავალთ, თავს
არ ავიღებთ, თან წაუკითხავ ფურ-
ცლებს ვშინჯავთ, ნეტავ მალე არ
გათავდესო. მაგრამ მოელო ბოლო
წიგნსაც და ჩვენ ოცნებასაც. არა
უშავს-რა, ვანუგეშებთ ჩვენს თავს,
პირველი ნაბიჯი ყოველთვის ძნელია,

წერა უფრო ძნელია, ვიდრე სხვა განათ-
ლებულს სახელმწიფოებში არამც თუ
თავისი ქვეყნის ისტორიის წერა და წერა
თავთ უცხო ხალხთა ისტორიისა. იქ
მწერალი არის, თავისუფალი და ადგია
მარტო იმ საქმეს, რომელსაც დასდგო-
მა: იმს ან მთავრობა, ან საზოგადოება
აღუვს თავის რჩენის სასახას, ან არა
და იცის, რომ ამას თავისი შრომა თვი-
თვე მოუტანს იმოდენა ნაყოფს, რომ
შეინახოს თავისი თავიცა, თავისი ცოლ-
შვილიც და მისცემს სასახას, რომ ახლად
შეუდგეს სხვა ამგვარს ღვაწლს. ამასთან,
ამგვართ მშრომელთ თითქმის უოკველივე
მასალა ხელთ აქვთ: გარს ახევიათ ბიბ-
ლიოთეკები, სამწიფნობროები, არხივები,
სამეცნიერო საზოგადოებანი, სადაც უა-
ველი საჭირო მასალა მოიპოვება: შენ
მხოლოდ დაუჭექ და ჰქექ, ანც საჭიროა
შენი საქმისთვის. ჩვენში სულ სხვაა:
მოკვლილი ვატი ამ ვაკრი სამუშაოსათ-
ვის არ არის, უნდა დღიურს ღუქმას
ცალკე ემსახურო და ალექვე მას შენს
უკეთეს დროსა და უმთავრეს ძღვას,
და მის შემდგომ უნდა ამავე დროს,
ჰმარადვე შენს ჟანს სიმართლეს, შენს
თავს ღუქმა პურს და ისევე ადგე ამგვარს
საქმეს. ეს ვიდრე ცოტაა. იმრომებ,
შეარდგენ, ჩაღვრი შეგ ოფელს, ჟანს,
თვალის ჩინს, ეანს, და ბოლოს მოკე-
ლის ისა, რომ შენს ამოდენ ამავეს,
თავის შეწირვას არამც თუ არ მოს-
დგეს არაფერი ნაყოფი შენი თავის შე-
სახახად, შენი ხარჯის ასახვებით, რომ
კვლად განაგრძო შენი შრომა — სასახარ-
საც კერ ამოვინი, რომ შენი ღვაწლი, შენი
შრომა, რომელიც გაგიწვია საზოგადოე-
ბისათვის, წარუდგინო და გააჩნო სა-
ზოგადოებას. რაც შეეხება მასალების
შეგროვებას, აქ სომ სრულიად გზა და
კვლეა დახვეული გავს: არც ბიბლიო-
თეკები, არც სამწიფნობროები, არც არ-
ხივები, არც სამეცნიერო საზოგადოება-
ნი, არაფერი არ გიმართავს ხელს. უნ-
და ისტორიულს მასალებს კებდე აქეთ-

კარგია, რომ ესეც მოახერხეს, შემდეგ
ემგობინება. მივიღეთ მეორე წიგნიც
არაფერი საწუგეზო, მესამე და მეათე
უარესი. ერთ-ორს სიტყვას თუ იპოვნი
გულწრფელს, საჭიროების შესაფერს,
ისიც თითქო შემთხვევით საიღამაც
მიწოდებულს. თორემ, შენი მტერი,
რაც იქსულისა და ხორცის საზრდო
ვერ დაინახო. ამ რიგად გვიცრუებდა
გული მწერლობაზედ და თუ ამის შე-
მდეგ კიდევ არ ვეშვებით ჩვენს ჟურნალ-
გაზეთს, ვგ ჩვენ გულკეთილობას უნდა
მიწეროთ, ჩვენ ვერ ვაღალატობთ ჩვენს
თავს, ჩვენს სამშობლო მწერლობას,
თქვენ-კი, ცოტა თავ-მოყვარეობა და
გრანობა რომ გქონდეთ, ესე დაუშა-
ხურებლად მოწოდებული არ უნდა მი-
ელოთ; მიხვდებით, რა სახელიც ჰქვი-
ან ამისთანა მიღებას.

ნუ თუ ცხლაც ცხადი არ არის,
ვინ და რა არის მიზეზი ჩვენის მწერ-
ლობის უძლურებისა? ნუ თუ არ
შეგვიძლიან სამართლიანად დავებრუ-
ნოთ ჩვენს მწერლებს ყველა ის,
რაც მკითხველთ შესახებ იმათგან-
ითქვან?
მაგრამ ვიდრე ესეთ მძიმე ბრალს
დაესდებდეთ ვისმე, სჯობს ისევე ყო-

იქით, სსკა და სსკა ქვეყნებში, სსკა და სსკა ენების ნაწარმში, სსკა და სსკა საზოგადოებაში, სსკა და სსკა კვლევებისა, მონასტრებსა და უდაბნოებში, სსკა და სსკა სასამართლოებში, სსკა და სსკა გვარებში; ზვიდულობდე წიგნებს, დოკუმენტებს, გქონდეს გამართული მიწა-მარცხა, დადიოდე სსკა და სსკა ადგილებში, ქვეყნებში, სოფლებში, ქალებში; სწვედე უწყველად სსკა, და ისიც ანა ჰქონდეს სსკა მასალას, ან არა. აქედამ ცხადათ უნდა დაინახოს შეითხველა, რადგინი დავალი უნდა მიუძღოდეს პატრიარქს დ. წ. ბაქრაძეს ამ თავის ანაღს შრომისათვის.

თითქმის ორმოცი წელიწადი დ. წ. ბაქრაძე ემსახურება უსასყიდლოთ, თავისი ხსოვით, ღამის ტყვით, თავლებს ჩაწვალებით ქართულს ისტორიას, გოგრაფიას, ბუნებრივსა და სსკა მკვლევებს. იღვიწ დაუცხრომლათ, იღვიწ შინ, გარეთ, ისენაწერებში, სამეცნიერო გამოცემებში და სსკა ამისთანებებში და ამ გვარად ემსახურება თავის ქვეყნას, თავის სამშობლოს, რჩებას შინ უფასურად და ზარალით შრომას, ვიდრემ გარეთ შრომის საფასურით, და აი, ამ მოღვაწემ მოგვცა ასედა ისტორიული თხზულება, თხზულება დამუდარი, შეკრებული, რამდენათაც კი შეიძლება შეკრება ჩვენს გარემოებაში ძველი ისტორიის თხზულებებისა.

სამი უმთავრესი მეთოდად ისტორიის წერისა: ერთი სამეცნიერო, რომელსაც იხევენბუნდენ ამ რამდენიმე საუკუნის წინათ იტალიის მწერალნი მკვირვლი და ვიკო, ამ ბოლოს დრას ფრანკუსების მწერალი პრუდონი, და სახელაჲნი ინტელისეთის მისტორიე ბოელი, ისრე უდროვით დაღუპული ცაცობრიობისათვის, რომელიც (ბოელი) შეუდგა ვიდრე ამგვარი ისტორიის შეუდარებელს და დიდებულს შრომას. ამგვარს მეთოდს აქვს საგნათ ისტორიის დამყაროს იმ-

ველ-მხრივ გამოვიკვლიოთ აღნიშნული კითხვა და ისე წარმოვსთქვათ ჩვენი აზრი.

რომელიმე მოვლენის ასახსნელი მხოლოდ ახლო-მანლო საგნების გასინჯვა არა კმარა. ხანდისხან ყმაწვილი პაპის-პაპის დაემსგავსება, მაგრამ ეს ნებას არ აძლევს მშობლებს უარ-ჰყონ თავისი შვილი, რატომ ჩვენა არა გვგავსო. ხე იმიტომ კი არა ხმება, რომ ფოთლები უყვითლდება, არამე იმიტომ რომ ფესვები საზრდოს ვეღარ იზიდვენ და ზემოდ ვეღარ უზზავნიან. იქნება სწორედ ვგრე ჩვენც, მთელი ქართველი ერი, ვერ ვაძლევთ ჩვენ მწერლობას საზრდოს და იმისთვის დაუკარგავს ფერა და შეპარავია სიყვითლევ

ამის ახსნა ჩემის აზრით, ცოტა სხვა ნაირად უნდა მოვსებნოთ. ჩვენი ლიტერატურის ისტორია, ცოტად მაინც რომ იყოს გამოკვლეული, ცხადად დავანახებდა ამ მიზნს, მაგრამ ცხლ-კი მიხვედრით და მოსაზრებით უნდა მივავნოთ. ჩვენი სოკუთრივი, ორი-

გვარის სამეცნიერო გამოკვლევებსა და საბუთებზედ, გამოკვლიოს იმგვარი ისტორიის მანაშაველები კანონები, რომელნიც იყენ ისრე მტკიცე და სარწმუნოანი, ისრე მყარათ გამოკვლეული, როგორც კანონნი ასტრანომიულთა მოვლენათა, რომ შეიძლება ამ კანონებით გამოკვლევისა და ცოდვის ძალით გავიგოთ მოძველი ისტორიის ისრე, როგორც ვიგებთ ასტრანომიული კანონების გამოკვლევის ძალით მოძველთა ასტრანომიულთა მოვლენათ. მეორე ისტორიული მეთოდი არის დოკუმენტური. აქ დამწერი მოვითხრობს ისტორიას ამბობ, გაიშობოთ მას, რაც თავისით გამოუტანია ისტორიული მასალებიდან. თქვენ უნდა დაუყუროთ ან ენდოთ ავტორის ნაშრომს, რატგან არა გავით სულში საბუთი უარი ჰყოთ ნაშრომი, თუ თქვენ თვითონ კარგით ვერ იცნობთ იმ მასალათა და თხზულებათა, რომლებზედაც ეს ნაწერი არის აგებული. მესამე კრიტიკული. აქ მწერალს მოუყვას საბუთები, უკვლავ დოკუმენტები, რომლებზედაც ის აშუარებს თავის თხზულებას; აქვე, თქვენ თვალწინ ჰსინჯავთ იმ საბუთებს, ამოწმებთ ერთმანერთთან, ვარეკობასთან, იმ წიბილებასთან, რომელაც არსებობდა იმ დროს, რომელსაც დოკუმენტები ეკუთვნის, და ამგვარი კრიტიკით გამოკვლეულს აზრს გადამსცემს თავის ნაწერში. აქ შეუძლიან შეითხველს შეამოწმოს, რადგინათ მართლია მწერლობა ისტორიისა, რადგინათ სწორეთა ხსენის აზრს თავისი თხზულების მასალებსა, რადგინი ჰქმნა მისი ავტორის გამოყვანილს აზრში.

სამეცნიერო ისტორიის წერას, რომელსაც შეუდგა ბოელი, და რომლისაც შესრულება არ დაწყალა უდროვით მოსწრებულმა სიკვდილმა, არამე თუ ჩვენში, კარგაშეაჩ, შეძლომ ბოელის გულაზვინ შეიბედა. დაჩხეილიყო ორში ერთი: ან დოკუმენტური მეთოდი აუღო

გინალური, მწერლობა არ შეიძლება არ შეფერხებულიყო ამ საუკუნის დამდეგს. წინად ჰქონდა თუ არა საკუთარი ფერი და მიმართულება, ამასაც რასაკვრელია გამოკვლევა უნდა, მაგრამ ამ დროდამ-კი სრულიად უნდა ცვალა სახე. ვერ ისიც-კი კმარა, რომ მხოლოდ ამ დროდამ შემოდის ევროპაშიაც ახალი ნამდვილი მეცნიერული მეთოდი ყველა ნაირ ქვეყნურის და ცხოვრების მოვლენათა გამოკვლევისა. ჩვენ წინად სპარსთა, არაბთა, ბერძენთა და ლათინთა გავლენის ქვეშ ვიყავით, ხსოვნას და ენას ვატანდით ძალას, სხოლასტიკას და რიტორიკას ვემსახურებოდით, და ენლ-კა მოვკარით თვალი ახალს სხივს, რომ ელსაც სხვა ნაირად უნდა აეთამაშებინა ჩვენი ტყინი.

მოძველებული ვიყავით ახალ მეცნიერების მისაღებად და შესათვისებლად, თუ არა? რასაკვრელია, არა! წარსული ბინდბუნდი, აწმყო სულ ბნელი — აი როგორი უნდა ყოფილიყო მაშინ ჩვენი შკუ-გონების ვითარება.

ბ. ბაქრაძეს, ან კრიტიკული. რაი ვერ არ აზრის მოყვანილი და გამოკვლეული, კრიტიკული ისტორიის წერას არ ექნებოდა ის მნიშვნელობა, რაც კრიტიკულსა, რადგან ცნობის მოყვარე მკითხველისთვის, იმგვარი კაცისთვის, რომელსაც უნდა კრიტიკულად შეხედოს და გაჩხეკოს ისტორიისა, არ ექნებოდა სავაძა, ის უნდა ყოფილიყო ექვს ქვეშ შესახებ ავტორის აზრებისა, სიმართლისა და სინანდლისა. ტსადია, ვერაბით, ვიდრემ სავაძად გამოირკვევა სვეში ჩვენი ისტორიის მასალანი, სვეობანი კრიტიკული ისტორია, სვადც შეითხველს შეუძლიან თათოვე ჩააკვირდეს, შეამოწმოს ავტორის აზრი დოკუმენტებს, დოკუმენტები ერთმანერთს და გამოიყვანოს თავისი საკუთარი აზრი. მართალია ამგვარის თხზულების ვითსვა უბრალო მკითხველისათვის მხელია, მაგრამ, ვისაც ნანდვილის გავება უნდა, მისთვის იმ სვეს გარემოებაში ამგვარი ისტორიის წაკითხვა სვეობანი. როდესაც გვექნება ამ მეთოდით შემდგარი ისტორია, მაშინ საჭირო ექნება დოკუმენტური ისტორიაც, რომ უკვლავ შეითხველს შეეძლოს ისტორიის გაცნობა, რადგან დოკუმენტური ისტორია როგორც ითქვას, უფრო ადვილი წისკითხია. მაშინ შეიძლება დოკუმენტური ისტორიის ადვილი იქნება, რაი მას მიუძღვის კრიტიკული ისტორია. ამის გამო, ბ. ბაქრაძემ არჩია დაწერა ისტორიის კრიტიკულს მეთოდზედ, და ამითი ჩაუყარა მკვიდრი საფუძველი ქართულს ისტორიულს მწერლობას.

აქ საჭიროთა ვრაცხავთ ბაქრაძის წიგნიდან მოიყვანოთ ორიოდუ ნიმუში ზოგადით საინტერესო ვითსვეზედ, რომლებზედაც აქამდის სსკა აზრი იყო შემდგარი.

ბრასესაგან გამოცემული ქართლის ცხოვრება მოგვითხრობს, რომ ძველად ქართული ენა იყო სომხურითა, შემდგომ შეიცვალა სსკა-და-სსკა ტომთა საქართველოში შემოსევით და შესდგა ცალკე ქართული ენა.

ამას ისიც უნდა დაემატოთ, რომ თვით იმ შუამავლს, რომელმაც შემოიტანა ჩვენში ახალი განათლება, არ ჰქონდა ვერ მტკიცე შეთვისებული მეცნიერება, თვითონაც ხან უღებდა და ხან უეცრად კარებს ევროპის მხეს განათლებისას. ამ რიგად ჩვენი სამშობლო ენა სრულიად გაუქმდა ნახევარ საუკუნის განმავლობაში. თითო-ორი პოეტის ოხერათუ ვაისმოდა, ხმად მაღალადგობისად, თორემ მწერლობა მთლად მივიწყებული იყო. თავად ვორონცოვმა, ამ მეცნიერულად განვითარებულმა, გამჭრიახმა ადმინისტრატორმა და რუსეთის ღიღმა პატრიარხმა, შეუწყო ხელი ჩვენს მწერლობის აღორძინებას და საზოგადოდ ევროპიის განათლების შემოტანას. ამ დროდამ იწყობა ახალი ხანა ჩვენის მწერლობისა.

მწერლობის სიმკვიდრე და ძალა წარსულშია. ჩვენს ახალ მწერლობას წარსული არა ჰქონდა. სხვა დროს ორმოცი და სამოცი წელი არას შე-

ბაქრაძე ეებს ამის შესახებ მწერლობის საბუთებს და ჰქონდეს შედეგს. რუმიანცოვის მიუხედავად შენახულს ქართლის ცხოვრებაში არის ამ საგნის შესახებ სრულიად სსკა. იქ სწავია ასრე: „აქრობამდე ქართლისათა ენა იყო მხოლოდ ქართული, რომელსა ზრახვიდეს; სოლოდეს შემოკრებს ესე ურიცხვანი ნათესავნი ქართლისა შინა, მაშინ ქართულთაცა გარეხნეს ენა თვისი და ამით უკველთა ნათესავთაგან შეიქნა ენა მართული“ რუმიანცოვის ქართლის ცხოვრების თანახმა არიან, ბაქრაძის თქმით, სსკა დედებიც ქართლის ცხოვრებისა. ამავე ბრასეს გამოცემული ქართლის ცხოვრების აზრის დამარტველი შესახებ იმისა, რომ ქართულნი უწინ ჰსმარობდნენ სომხურს ენას, მოჰყვას ბაქრაძეს აზრი ევროპულთ მკვნიერთა გეტყვისისა და დიულორაციისა. გეტყვისის ამბობს: „ესელა შეკვიდრიან გადწვევითა ვთქვით, მომეტებული ნაწილი ქართულთა სახელსრუბითთა დაუკვლავ მისფერსთა ეკუთვნის განსაკუთრებითს გვარსა, რომელსაც ჩვენ უწოდებთ ქართულ გვარად. თუ მომეტებული ნაწილი ამ სიტყვებისა იშკვება სომხურს ენაში, სომხურს ენას შეუთავსებთა ქართული ენიდან, რომელიც დღესმე დიდ გავრცელებული უნდა ყოფილიყო დიდს სომხითში არიულების შემოსვლიდან.“ ბაქრაძეს მოჰყვას გიდეკ სსკა ადვილი გეტყვისის სიტყვებისა: „სომხური ენის ლექსიკონი, ლარბი სემიტური სიტყვებით, შეიცავს მრავალს სიტყვებს, შეთვისებულს ქართული ენიდან.“ ქართული ენის შესწავლით მე ვცან დიდი მნიშვნელობა იმ ენის სომხური ენის გამოსკვლევათ და სსკანი.

უკვლავ აქედამ შეითხველი ცხადთ ჰხვდავს, რომ ის ვარანტი ქართლის ცხოვრებისა, რომელიც გამოსცა ბრასემ, როგორც ჰფიქრობს თვით ბროფესორი პატრიარქიც, — რომელიც გარდა იმ ვარანტისა არ იცნობდა, როგორც სჩანს, სსკა ვარანტებს, — უნდა იყოს იმ გვარი კაცის ნაწიჯგინი, რომელსაც უნდადა

ადვენს, მაგრამ ჩვენს საუკუნეში ყოველი ათი წელი უდრის წინანდელათასს. ჩვენი ცხოვრება ძირიანად იცვლებოდა; ღიღი ნიჭის, ცოდნის, გამოცდილენის და მოსაზრების დახმარება იყო საჭირო ახალი განათლების ავ-კარგიანობის გასარჩევად. ჩვენ ნორჩს მწერლობას ეს ძალ-ღონე არ მოეპოვებოდა და საზოგადოებაზედაც არავითარი, გავლენა ვერ ექმნებოდა. ამიტომაც თვითონ ჩამორჩა ცხოვრებას და უკანასკნელ დრომდის უკან მისჩანჩალებდა. მართალია, დღეს მწერლობას ნიშან-წყალი დავტყო, მაგრამ აქამდის-კი ცხოვრება იყო გამარჯვებული.

ამას შემდეგ წერილში უფრო ნათლად დავინახავთ, როდესაც თეატრზედ გვექმნება ლაპარაკი.

მეობველი

ქართველთაუკის ქართულთაუკის ისტორიული წყაროებიდან ეხებების უზარაქსობა სომხების ქართულთაუკის წინააღმდეგ. ამის ცხადია გაბატონების ამ გზაზე უკანასკნელად ბრძოლა განაგრძობდა ქართლის ცხოვრების ვარაზისა შესახებ ქართველთა და სომხთა მძებრის უზარაქსობისა. ბრძოლა ქართლს ცხოვრების სიტყვით: ჭაღს, სომხთა მძა, იყო უფროსი მძა ქართლსისა, ქართველთა მძისა და სხვათა მძათ; იყო გმირთა უგმირთა და მძამხრებელთა როგორც ქართლსისა, კერძო სხვა მძისა. რუმინთაუკის ქართლს ცხოვრების სიტყვით-ვი, რომელნიც მოჰყავს ბაქრძის: ჯართლსი იყო ყოველთა (მძათ) უსუტეს და უმთავრეს და ესეთსა მძათის სტრუქტურის მძისა მძისა, ვითარცა მძელბელსა თვისსა*.

ამ გზა, ამ სჯარს თქვენ თვალ წინ გაიხილეთ ბაქრძე და სხვის იმ შედგომილბას, რომელიც ბრძოლა თვისა ქართლს ცხოვრების ვარაზისა გამოცემით შეიქმნა მძელი ქვეყნსა და შეცნობის შედგომში შესახებ სომხთა უზარაქსობისა ესისა და ნათესაურს დამოკიდებულებასა წინაშე ქართველთა.

მით უფრო ვასაუბრებ მძეხნისა, და, ბატონი ოქრომშვიდიშვილისა არ იყოს, სჯულოდ ამ ვარაზისა არიყა ბრძოლა სჯარს დასაბუქად წინაშე სხვა ვარაზისა, რომ თვითონ ბრძოლა თვისა შენიშნაში ამ ვარაზისა ხმარებისა შესახებ, ამბობს, რომ ამ ვარაზისა ხელნაწერს შიშველი თაბასი ჩამატებული აქვს და ბევრით უფრო ასადა დანაშთისა ნაწერ-ხედაა. და ეს სომხთა წინ დაყენება ქართველთაუკის ეკუთვნის სწორედ ამ შიშველს თაბასს. ცხადია, რომ ეს სომხების უზარაქსობა, რომელიც არ მოიპოვა სხვა წინააღმდეგ ვარაზისაში, არის ჩართული ბოლოს ვინმე სომხთათვის, ან სომხთა მომხრეთა. ამ შენიშნისათვის რომ განსიხებულსი ბატონისა ყოველდღეს მიეჭრება, მძის იმ ასა-ხედ ვი არ დადებოდა, რომ ქართლის ცხოვრება XII საუკუნეში ვინმე სომხთა ბრძოლას იჭება დაწერილია, ანდა ქართლისაუკის ცხოვრებაში ქართველთა სომხთა უზარაქსობისა არ მისიხდება, ის დანაშთისა, რომ ეს უზარაქსობა მიეჭრათ სომხთა ქართლს ცხოვრებისა ერთს ვარაზისაში სრულიად ბოლოს და ისიც ნამდვილი ფურცლების ამოღებით და გადაკეთებისა ჩამატებით.

მეორე ნიშნით, რომელსაუკან ეხებებთ მეთისაუკის, არის გამოკვლევა ხევისა ალფაბეტისა და ხევისა, რომელია ალფაბეტი უწინ შესდგა: სურათი თუ მსგავრული; ამისათვის, სურათი ალფაბეტი არის შემდგარი მესროთისა, რომელსაც სომხთა უწოდებენ თაბასად, თუ შესდგა თვით ქართველთაუკის სხვა სჯარისა განკლების ქვეშ. ბაქრძე ამ სჯარს შეესება დაწერილებით, ასოთა წყობილებით, ასოთა სმების გამოსახვით გამოხატვის ის ასა, რომ ქართული ალფაბეტი არის შემდგარი ბერძნების ალფაბეტის განკლების ქვეშ და არაფერი მსგავსება სომხურთა არ აქვს. ასოთა მქვლად სჯარებიდან გამოხატვის, რომ სურათი უწინ შესდგა მსგავრულს: ვერ იყო სურათი

არის სომხთაუკის, მეორე სურათი სურათი და აქედან გადაკეთდა მსგავრული. ამისა დასაბუქად სჯარები ვარაზისა ბლომად მოჰყავს აქედან და მოლოცობათაუკის გამოკვლევით თითქმის უკულოთა გყოფით ამ თვისა ასახედ.*

გარდა ამისა, ამ წიგნში ბერძნული მასადა შემოტანილია, რომელნიც აქედან ხევისა მქვლადისა განკლებისა არ იყვენ, ბერძნული ასოთა ასადა გამოკვლევა, რომელიც აქედან იყო ბნელი და უცნობი.

ამისათვის, ბ. ბაქრძე არის შიშველი. ის ცდილობს ყველა იმ სჯარს გვიჩვენოს, რა სჯარსაც მოკლებილს ისტორიაში, რა კვლავ დაუხსნევით ცხოვრებისათვის. ეს დაუფლებლობა ერთი ანათ ქმტებს ისტორიულს თსულებს ღიბსისა. ისტორია იწერება უფრო მიტომ, რომ ვაქცის აქონის ის მკვლავთა და გზის მხარელებათ. გარემოება მუდამ იცვლება ან სურათისა ან სურათისათ. მაგრამ არის ერთი შეუცვლელი განიხილბება, რომელსაც ესათან რიტმის. რიტმი არის მრავალ გზით განხილბება მომხდარისა. რიტმი მოქმედობს ვაქცის ცხოვრებაში. ამისათვის მოსალოდნელია განხილბება წარსულისა. როდესაც ისტორია გვიჩვენებს ხანდავლს, ხვენ ვინა მძის ამის რაგვარი რიტმის მოსდევს. აქ ვაქცის შეუძლიან ვარაზთ მოკლებითა შეუწოლს სელი და ცუდთ მოკლებითა, რიტმის ცუდი მოკლებისა მისტეს სხვა მიმდინარეობა, გაუხსნას სხვა-ნაკადულები იმის ტალღების ვასაუხანად და აირიდას მისი ცუდი მოქმედება. ეს განიხილბება რომ არ იყოს, შიშველობა გვაჩვენებს ხვენს აქვს და ვარაზის მხარეს, რომლებიც ცოდნით ხვენ ვისარებლებთ ხვენს სჯუთილოთ.

ვისურვოთ და შეუწოთ სელი, რომ ვერ ამ ერთათ ერთმა ხვენში დავს მესტორთაუკის განხილბოს თავისა დავწელი და მიიყენოს თავისა შრომა ბოლომდის.

ა. ფ.

* ეს ვითრება სჯარისა მქვლილია დერობით ხვენში. ბაქრძე თითქმის უკვლავ ქვედა თავისი ცხადი სჯარებით, რომ მხედრული წარმოსდგა სურათი ასოებიდან. მაგრამ, ამავე დროს, ვაქცისა მძა პროფესორმა თქრომქვლილი მძემა (სერკობრაკოვა) მოიყენა „ივერიაში“ ბევრი ასოები ზენდურადამ, რომელთაც საშინელი მსგავსება ქვედათ ქართულს მხედრულს ასოებთან. ზენდურის წერა, ანბანობა ქრისტეს შობამდის ბევრით წინათ. ა ასათ ხვენ გიჩვენებს ასირიული სჯარისა, რომელნიც არ განიხილვიან ქართული ასოებისაგან: მ, კ, და თ—დამ. აქედამ ორი რამ არის საფუძვლები: ან ქართული მხედრულიცა და ასურულიც არიან შემდგარნი ზენდურადამ და ქართული მხედრული ყოფილა სურათზედ წინად. ან, თუ ბაქრძის ასა მკვლევ და ნანდობია, მაშინ სურათისა მხედრულით გადაცვლა—ზენდურადამ ზენდურადამ და ასირიულით ასოთა, მაგრამ აქ ვადევ ერთს რასმე შეესება გნარ იჭვით: იმ დროს, როდესაც ბ. ბაქრძე უჩვენებს სურათისა მხედრულით გადაცვლას, საქართველოზედ ქვედათ თუ არა ზენდურსა და ასირულს მწერლობას განკლებს?

ქართული საკვირისა ვახეთი

თეატრი

ამა 1890 წელს გამოვა კვირის ერთხელ, ახალის თანამშრომლების მონაწილეობით. რედაქცია ყოველს ღონისძიებას იხმარს რომ ვახეთი გაუმჯობესოს და საზოგადოების წილობა-ყურადღება დაიმსახუროს. რედაქციაში მუდმივ მონაწილეობას მიიღებს. თ. აკაკი წკრთელიც ვახეთის გარდა, რომელიც თავ-თავის დროზედ აუცილებლად გამოვა, ხელის მომწერლებს დაუფრთხვებთ უფასოდ ექვსიდან თორმეტამდე ახალი წიგნი ანუ სურათი.

ვაქცის თვისი წელწადში 5 მან., ნახევარ წლობით 3 მან.. ვისაც წლის ა. ულის წინადი შემოტანა არ ეხერხება, შეუძლიან 3 მან. ცხლა წარმოადგინოს და 2 მან. პარყელს მარტსა. სოფლის მასწავლებელთ და არტისტებს ვახეთი დაეთმობათ 3 მანათად.

ვინც ამ იანვრის განმავლობაში 5 მანათს სრულად შემოიტანს— იმას ვადგენება უფასოდ, ალექსეულ წიგნების გარდა, კელის კალენდარი, ანუ „სახალხო სურათებიანი კალენდარი“, გამოცემა გრ. ჩარკვიანის და ფანცხავას წიგნის მალაზიისა.

აგენტები და განყოფილებანი „თეატრის“ კანტორისა: გორში— ბ. ნი სოფრამ მკვლავლიყვილი და ილ. სატროკვი; ქუთაისში— წიგნის მალაზიები ბ. ბ. ჭილაძისა და წკრთელისა; ბათომში— მოსე ნათაძე; სენაკში— სამსონ ყიფიანი. სხვათა სხელი გამოცხადდება.

ხელის-მოწერა მიიღება „თეატრის“, კანტორაში ქ. თბილისში სასახლის ქიჩაზედ, საახალხო ბანკის თეატრის ქვეშ.

ფოსტის აღრები: Тифлисъ, въ контору газеты „ТЕАТРЪ“.

დაიბეჭდა და ისეიდება

ბრ ჩარკვიანი და რ. მ. შ. ცაბას

ქართულ წიგნის მალაზიაში

პირველად გამოცემული

„საქრო კალენდარი“

მხატვრობითი

1890 წლისა.

კალენდარში მოთავსებულია ყოველ გვარი კალენდარული ცნობანი და სურათებით არის შემკული.

ფასი 40 კაპ.

იქვე ისეიდება

1890 წლის

კელის

ქართული კალენდარი

ფალმვაფი მამრამ,

კალენდარი ქართულთა, კათოლიკეთა და სომხთა; სახენ-წიფო უქმები, შესანიშნავი ისტორიული მოვლენანი, მოვარის ანგარიში, მზის ამოსვლა და ჩასვლა, ნაკვესილამ, დამაკვირდილამ და ქართული საჭმილების მომზადება.

ფასი 40 კ.

„ЭКСИКАТОРЪ“

ИЗОБРЕТЕНІЕ

И. Н. ТЕХ. РИТТЕРА

ВЪ ВАРШАВѢ.

Вѣрное испытанное средство, удостоенное многихъ свидѣтельствъ и отзывовъ.

ВЫВОДИТЬ СЫРОСТЬ,

предохраняеть дерево отъ гниенія и порчи, замѣняетъ масляныя краски, дезинфекируетъ конюшни и пр.

Единственный представитель въ Закавказьи и Закаспійскомъ краѣ Ш. Давидовъ.

Адресоваться въ контору „ТЕАТРЪ“, Тифлисъ, Дворцов. ул.

„ეკსიკატორი“

სინოტიესა სპობს კელღებში, იფარამს ხეს ღობისაგან, იხმარება როგორც ხეთით შეზავებული საღებავი შენობისათვის და ხის მასალისათვის; ჭსუმენდს ჭავრს.

ვისაც გამოწერა სურს, მიჰმართოს შიდა დაგიდოვი; ვახეთი „თეატრის“ კანტორ.